

ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΜΥΚΟΝΟΥ

Ο Θουκυδίδης στην Ιστορία του αναφέρει ότι το χειμώνα του 426/5 π.Χ. οι Αθηναίοι σύμφωνα με κάποιο χρησμό έκαναν γενική κάθαρση της Δήλου από παλιότερες ταφές, δηλαδή μετέφεραν τα οστά των νεκρών μαζί με τις προσφορές στην αντικρινή Ρήνεια και απογόρευσαν στο εξής να θάβονται και να γεννιούνται πάνω στο ιερό νησί του Απόλλωνα. Η ανεύρεση στα 1898-1900 του περιεχομένου της μετακομιδής αυτής των ταφών στη Ρήνεια από τους Έλληνες αρχαιολόγους έκανε αναγκαία την ίδρυση ενός μουσείου για τη φύλαξη των σημαντικών αυτών ευρημάτων. Οι ανασκαφές όμως δεν έγιναν μόνο στην περιοχή του «βόθρου» της κάθαρσης, όπως ονομάστηκε με το περιεχόμενό τους το σύνολο αυτό των ταφών, των παλιότερων από το 426/5, που βρισκόταν κοντά στην Αγία Κυριακή, απέναντι από τη Δήλο· έγιναν κατά καιρούς και άλλες ανασκαφές σε άλλα σημεία της Ρήνειας με αποτέλεσμα το Μουσείο της Μυκόνου, εκτός από λιγοστές εξαιρέσεις, να στεγάζει σήμερα σχεδόν αποκλειστικά ό,τι έχει βρεθεί στη νεκρόπολη της Ρήνειας.

Το κτίριο του μουσείου χτίστηκε στις αρχές του 20ού αι. Στην αρχική του μορφή περιλάμβανε μόνο τις αίθουσες 1-4, ώσπου στη δεκαετία 1960-70 προστέθηκαν η αίθουσα 5 και τα αίθρια μαζί με μια αυλή.

Στον προθάλαμο τον επισκέπτη υποδέχεται ένα μαρμάρινο άγαλμα του Ηρακλή, ρωμαϊκό αντίγραφο ενός αττικού προτύπου που χρονολογείται λίγο μετά τα μέσα του 5ου αι.· βρέθηκε, καθώς και οι παναθηναϊκοί αμφορείς, που εκτίθεν-

ται στον ίδιο χώρο, σε ένα ιερό του Ηρακλή στο βορειοδυτικό άκρο της Ρήνειας. Πρόκειται για τα μόνα εκθέματα του μουσείου που δεν αποτελούν ταφικές προσφορές. Οι παναθηναϊκοί αμφορείς ήταν αγγεία, βραβεία στους νικητές των αγώνων.

Η σημασία όμως του Μουσείου της Μυκόνου οφείλεται στον αντιπροσωπευτικό χαρακτήρα, που παρουσιάζει η συλλογή των αγγείων του για την κεραμική της αρχαϊκής εποχής. Για το γνώστη μάλιστα της κεραμικής των Κυκλάδων από τη γεωμετρική εποχή ως τον 6ο αι., είναι μοναδικό στο χώρο.

Στις αίθουσες 2, 3 και 5, δηλαδή στους τρεις κύριους χώρους του κτιρίου, έχουν εκτεθεί με κάποια σχετική χρονολογική σειρά τα κεραμικά ευρήματα της Ρήνειας από το «βόθρο» της κάθαρσης. Έτσι δεξιά από τον προθάλαμο μπορεί ο επισκέπτης να γνωρίσει έργα των διαφόρων εργαστηρίων της γεωμετρικής εποχής, που ανθούσαν στις Κυκλάδες κατά τον 9ο και τον 8ο αι. π.Χ. καθώς και ανατολίζοντα κυκλαδικά αγγεία του 7ου αι. Τα ραδινά αλλά αυστηρότερα σε εμφάνιση ναξιακά αγγεία (προθήκες 3, 9) με την πλουσιότερη διακόσμηση όπου εμφανίζονται και ζωικές μορφές· τα παριανά (προθήκες 1, 2, 4) με το σφαιρικότερο σχήμα, την απλούστερη διακόσμηση και τη φωτεινότερη εμφάνιση. Στον ανατολίζοντα ρυθμό μας μεταφέρουν τα σιφνιακά (;) (προθήκες 5, 10) καθώς και τα ναξιακά αγγεία (προθήκες 6, 7).

Απέναντι από την είσοδο, στην αίθουσα 5, εκτίθεται η πολύχρωμη κεραμική του

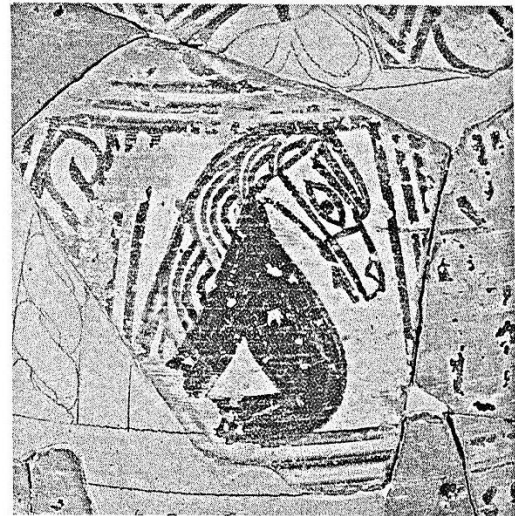
Λεπτομέρεια από το λαιμό κυκλαδικού αγγείου με γυναικεία προτομή. Από το «βόθρο» της κάθαρσης στη Ρήνεια. 7ος αι. π.Χ.

Detail from the neck of a Cycladic vase with a female head. From the "purification pit" on Rheneia. 7th c. BC.

Col d'un vase cycladique. Détail: buste de femme. Provenance: "Fosse de la purification" de Rhénée. VIIe s. av. J.-C.

Λεπτομέρεια από την κοιλιά κυκλαδικού αγγείου με κύκνο. Από το «βόθρο» της κάθαρσης στη Ρήνεια. 7ος αι. π.Χ.

Λεπτομέρεια από το λαιμό κυκλαδικού αγγείου με γυναικεία προτομή. Από το «βόθρο» της κάθαρσης στη Ρήνεια. 7ος αι. π.Χ.

Detail from the neck of a Cycladic vase with a female head. From the "purification pit" on Rheneia. 7th c. BC.

7ου και 6ου αι. π.Χ. Αγγεία με ελαστικά σχήματα, «ζωγραφικό» χαρακτήρα και χαρούμενη διακόσμηση εκφράζουν τις αναζητήσεις της ανατολιζουσας εποχής, όπου συναντιώνται και σε ορισμένες περιπτώσεις συγχωνεύονται δύο διαφορετικά πολιτιστικά ρεύματα: το ανατολικοϊωνικό και αυτό της ηπειρωτικής Ελλάδας. Εργαστήρια ροδιακά και σαμιακά (αγγεία Φικελλούρων), χιακά (προθήκες 20, 25), αλλά και κορινθιακά (προθήκες 21, 22) και αττικά (προθήκες 23, 24) στέλνουν τα έργα τους στη Δήλο. Περισσότερα είναι βέβαια τα κυκλαδικά (προθήκες 26-33) στα οποία κυριαρχεί ένα άγνωστης ως σήμερα ακόμα προέλευσης εργαστήριο, το λεγόμενο μηλιακό, που δεν αποκλείεται να είναι και παριανό. Η παραγωγή του διαρκεί έναν αιώνα περίπου και η διάδοση των προϊόντων του δεν ξεπερνά εύκολα τα όρια του Αιγαίου. Πρωτότυπο, με επαρχιακό χαρακτήρα συγκριτικά με το αττικό εργαστήριο, είναι το μόνο στις Κυκλάδες που χρησιμοποιεί ως παραστατικό θέμα την ανθρώπινη μορφή, με ιδιαίτερη προτίμηση στις νεανικές γυναικείες προτομές (προθήκες 30, 32, 33). Η προθήκη 19 περιλαμβάνει αγγεία ενός άλλου κυκλαδικού εργαστηρίου που εντοπιζόταν παλιότερα στην Πάρο. Κορυφαίο, όμως, έκθεμα στην αίθουσα είναι ο αμφορέας με τις ανάγλυφες σκηνές από την άλωση της Τροίας. Προέρχεται από τη γειτονική Τήνο, όπου ανθούσε ένα από τα πολλά εργαστήρια της εποχής στον αρχαίο ελληνικό χώρο για την κατασκευή μεγάλων αγγείων με ανάγλυφη διακόσμηση. Βρέθηκε στη Χώρα της Μυκόνου, όπου είχε χρησιμοποιηθεί για ταφή.

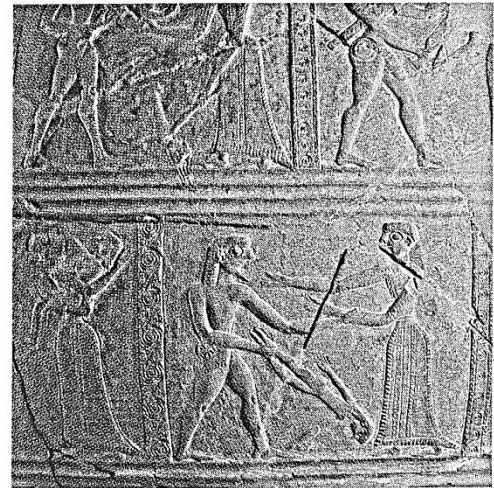
Αφήνοντας τον αρχαϊκό κυκλαδικό κόσμο του 7ου αι. ο επισκέπτης οδηγείται προς τη βόρεια πτέρυγα του μουσείου —αίθουσα 3— όπου εκτίθεται μια πλουσιότατη συλλογή αττικών μελανόμορφων και ερυθρόμορφων αγγείων. Τώρα πια —6ος-5ος αι. π.Χ.— στη δηλιακή και γενικότερα τη νησιώτικη αγορά επικρατούν τα έργα των αττικών εργαστηρίων, αφού και στον πολιτικό χώρο η Αθήνα είναι η ηγέτιδα πόλη του ιωνικού κόσμου. Οι τεχνίτες, κεραμοουργοί ή αγγειογράφοι, αποκτούν ξεχωριστή προσωπικότητα και σε καλλιτεχνική άμιλλα διαμορφώνουν ευδιάκριτη προσωπική τεχνοτροπία. Στο μουσείο υπάρχουν έργα σημαντικών αττικών αγγειογράφων όπως είναι ο ζωγράφος του Κλεοφράδους, ο ζωγράφος του Βερολίνου, ο ζωγράφος του Κλεοφώντος, κ.ά., σύμφωνα με τα συμβατικά ονόματα με τα οποία έχουν αναγνωρισθεί τα έργα τους. Από ένα γαμικό λέβητα του μουσείου αυτού ένας αγγειογράφος του ερυθρόμορφου ρυθμού ονομάστηκε «ζωγράφος της Μυκόνου».

Η Ρήνεια όμως, και ιδιαίτερα η ανατολική της ακτή απέναντι από τη δυτική ακτή της Δήλου, σε όλο σχεδόν το μήκος της, χρησιμοποιήθηκε και για νεκροταφείο ως τα ρωμαϊκά χρόνια περίπου. Στη μικρή νότια αίθουσα 1 έχουν εκτεθεί τα μικροαντικείμενα και σκεύη από πηλό, γυαλί, λεπτόκοκκο διαφανές μάρμαρο της Πάρου και μέταλλο (χαλκό, σίδηρο). Στην προθήκη 14 αξιοπρόσεκτα είναι τα ευρήματα-κτερίσματα που βρέθηκαν στον τάφο μιας ιέρειας της 'Ισιδας, που είναι γνωστή με το όνομα Φίλεια· τη νεαρή νεκρή συνόδευε και το σείστρο της, χαρα-

Ανάγλυφος αμφορέας. Δούρειος ίππος και σκηνές από την άλωση της Τροίας. Από τη Χώρα Μυκόνου. 7ος αι. π.Χ.

Relief amphora. Wooden Horse and scenes from the capture of Troy. From Chora on Mykonos. 7th c. BC.

Για αυτόν τον μοναδικό πίθο με τις σκηνές από τον Τρωικό δείτε έγχρωμες φωτογραφίες και μερικές ακόμα λεπτομέρειες στο τέλος της δημοσίευσης.

Επιτύμβια στήλη ενός άνδρα που χάθηκε στη θάλασσα. Από την ελληνιστική νεκρόπολη της Ρήνειας.

Grave stele of a man who was lost at sea. From the Hellenistic necropolis on Rheneia.

Τα αγγεία της προθήκης 12 ανήκουν σε γεωμετρικές ταφές (9ος αι. π.Χ.) που βρέθηκαν στο Παρακάστρι, ένα ύψωμα στο βορειοδυτικό τμήμα της Ρήνειας. Τέλος, το περιεχόμενο της μικρής προθήκης στον τοίχο (αριθ. 11) αποτελείται από μερικά προϊστορικά αγγεία, που μαζί με το μεγάλο αμφορέα της αίθουσας 5 είναι τα μόνα ευρήματα που προέρχονται από τη Μύκονο: τα προϊστορικά αγγεία βρέθηκαν στο Διακόφτη, ένα ύψωμα στη δυτική πλευρά του νησιού και είναι μάρτυρες για την πρώιμη κατοίκηση του νησιού, ήδη από την 3η χιλιετία π.Χ. Μια φοινικική χάλκινη φιάλη με ανάγλυφη παράσταση και ένα αγαλμάτιο κούρου (γυμνού νέου) α-

πό τη λαβή χάλκινου σκεύους κορινθιακού εργαστηρίου συμπληρώνουν την έκθεση της αίθουσας.

Στη βόρεια μικρή αίθουσα 4 και στις στοές της αυλής εκτίθεται μια μεγάλη σειρά επιτύμβιων αναγλύφων της ελληνιστικής εποχής (2ος-1ος αι. π.Χ.) από τη Ρήνεια. Τα καλύτερα και σημαντικότερα βρίσκονται μέσα στην αίθουσα και τα υπόλοιπα έξω. Η σειρά αυτή των αναγλύφων δεν ενδιαφέρει μόνο ως έκφραση τέχνης, αλλά είναι σημαντική, γιατί μας δίνει και μαρτυρίες για τη ζωή των κατοίκων της Δήλου. Αξιοπρόσεκτη η παράσταση ναυτικού στις στήλες 59 και 61, που πνίγηκε σε ναυάγιο και εικονίζεται καθισμένος στην πλώρη του καραβιού σε στάση που δηλώνει ότι δεν τον απασχολούν πια τα γήινα. Και στο κλίμα της φιλοσοφημένης αυτής θεώρησης του θανάτου μέσα σε μια ήρεμα νοσταλγική ατμόσφαιρα και ελαφρά μελαγχολική, μπορεί να αυτοσυγκεντρωθεί ο αισθαντικός επισκέπτης, που θέλει να χαρίσει στον εαυτό του μερικές στιγμές έξω από τη δίνη και το άγχος της σημερινής ζωής, σταματώντας για λίγο, πριν αφήσει το μουσείο, στη μικρή αυλή που σχηματίζεται ανάμεσα στο νότιο σκέλος του αιθρίου και του μουσείου, όπου οι ασφόδελοι και τα λίγα φυτά της κυκλαδικής γης συνοδεύουν ακόμα και σήμερα τις στήλες-μνήμες των αρχαίων.

κτηριστικό αντικείμενο για τις ιεροτελεστίες της αιγυπτιακής αυτής θεότητας, που πέρασε στο ελληνικό πάνθεο και πολιτογραφήθηκε στην κοσμοπολίτικη Δήλο, στα παραγμένα χρόνια της αμφισβήτησης των παλιών αξιών, όπως ήταν οι Ολύμπιοι θεοί.

Συγκινητικά είναι τα ευρήματα που εκτίθενται στην προθήκη 16: μια μαρμάρινη σβούρα και ένας ρομβοειδής δίσκος, παιχνίδια μικρών παιδιών, που τα συνόδευσαν στο τελευταίο τους ταξίδι. Αλλά και πολλά πήλινα σκεύη πρέπει να προέρχονται από τον κόσμο των παιδιών και μαρτυρούν για τη μεγάλη παιδική θνησιμότητα που μάστιζε όλη την αρχαιότητα.

Λεπτομέρεια από τον ώμο κυκλαδικού αγγείου
με παράσταση δύο σειρήνων που χειρονομούν.
Από το «βόθρο» της κάθαρσης στη Ρήνεια. 7ος
αι. π.Χ.

*Detail from the shoulder of a Cycladic vase with
two sirens gesticulating. From the "purification
pit" on Rheneia. 7th c. BC.*

1. Η παλαιότερη απεικόνιση του Δούρειου Ίππου στην τέχνη, σε έναν πίθο της πρώιμης Αρχαϊκής εποχής, γύρω στο 670 π.Χ. Ο πίθος κατασκευάστηκε σε εργαστήριο της Τήνου, αλλά χρησιμοποιήθηκε για ταφή στη Μύκονο και βρέθηκε από έναν Μυκονιάτη το 1961 στη Χώρα Μυκόνου.

Οι Αχαιοί μέσα στο θρυλικό «άλογο» φαίνονται στα ανοίγματα που έφτιαξε ο αγγειοπλάστης για να δείξει με τον τρόπο του την λειτουργία αυτής της πρωτότυπης (και σατανικής) πολιορκητικής μηχανής.

2. Μία από τις πολλές ανάγλυφες σκηνές στον ίδιο πίθο: Ένας Αχαιός πολεμιστής (ο Οδυσσέας ή ο Νεοπτόλεμος) ετοιμάζεται να σφάξει τον μικρό Αστυάνακτα, τον οποίο αρπάζει από την αγκαλιά της Ανδρομάχης. Αστυάναξ σημαίνει «άναξ και προστάτης του άστεως». Ήταν το προσωνύμιο που είχαν δώσει οι Τρώες στο αγοράκι, το οποίο ονομαζόταν Σκάμανδρος, όπως και ο ποταμός της Τρωάδας, επειδή το πρόοριζαν για διάδοχο του ηρωικού υπερασπιστή Έκτορα (*Ιλιάδα* ΣΤ, 403). Η μοίρα του συγκίνησε κορυφαίους δραματουργούς και ποιητές από τον Ευριπίδη και τον Οβίδιο έως τον Σεφέρη.

Αρχαιολογικό Μουσείο της Μυκόνου

Πολιτιστική Εταιρεία Πανόραμα
Ταξιδιωτικές Σημειώσεις Μύκονος – Δήλος 2011
www.apan.g